Presentació: els estudis paleobiològics del jaciment del Forat de Conqueta (Santa Linya, la Noguera)

Paloma González Marcén[1]

Rebut: 15-06-2009
Acceptat: 30-09-2009

Resum

Descobert l'any 2004, el jaciment de Forat de Conqueta se situa al terme municipal de Santa Linya (la Noguera, Lleida). L'objecte d'aquest treball és presentar els resultats d'aquestes campanyes d'excavació del 2005 al 2007. Al llarg d'aquests treballs es va confirmar l'ús funerari d'aquesta cavitat amb la recuperació de les restes antropològiques de més de 40 individus d'adscripció cronològica al calcolític-bronze antic. S'han recuperat materials relacionats amb ofrenes funeràries en què la cremació dels morts sembla haver tingut un paper central. Paral·lelament, la cavitat va ser emprada com a espai d'emmagatzematge en un moment avançat del neolític antic.

Paraules clau: història recerca; bronze; calcolític; inhumació col·lectiva; Forat de Conqueta.

Resumen. El yacimiento de Forat de Conqueta (Santa Linya, Lleida)

Descubierto en el año 2004, el yacimiento de Forat de Conqueta se sitúa en el término municipal de Santa Linya (La Noguera, Lleida). El objetivo de este trabajo es presentar los resultados de las campañas de excavación llevadas a cabo entre 2005 y 2007. A lo largo de estos trabajos se confirmó el uso funerario de esta cavidad con la recuperación de restos antropológicos de más de 40 individuos que corresponden cronológicamente al calcolítico-bronce antiguo. Se recuperaron restos materiales relacionados con ofrendas funerarias en que la cremación de los muertos parece haber desempeñado un papel central. Paralelamente, la cavidad fue utilizada como espacio de almacenamiento en un momento avanzado del neolítico antiguo.

Palabras clave: historia investigación; bronce; calcolítico; inhumación colectiva; Forat de Conqueta.

1. Centre d'Estudis del Patrimoni Arqueològic de la Prehistòria (CEPAP-UAB), Facultat de Lletres-Edifici B. Universitat Autònoma de Barcelona 08193 Bellaterra (Barcelona). paloma.gonzalez@uab.cat

Abstract. The archaeological site of Forat de Conqueta (Santa Linya, Lleida) chalcolitic-ancient Bronze

The archaeological site "Forat de Conqueta" was discovered in 2004 and it is located in the municipality of Santa Linya (Noguera, Lleida). The purpose of this paper is presenting the results of these excavations from 2005 to 2007. These results confirmed the burial use of the cavity with the recovery of anthropological remains of over 40 individuals belonging to the Chalcolithic-Bronze Age period. Some materials were recovered related to funerary offerings in which the cremation of the dead seems to have had a central role. Later on, the cavity was used as a storage space at a Neolithic advanced time.

Keywords: history research; Bronze Age; Chalcolithic; collective burial; Forat de Conqueta.

González Marcén, Paloma. «Presentació: els estudis paleobiològics del jaciment del Forat de Conqueta (Santa Linya, la Noguera)». *Treballs d'Arqueologia*, 2011, núm. 17, p. 3-6.

Durant una prospecció geològica a l'agost del 2004, al voltant del terme municipal de Santa Linya (la Noguera), es va documentar un petita escletxa amb restes òssies humanes, fragments de ceràmica i de sílex en superfície. La inspecció externa de la paret calcària va plantejar la possibilitat que aquesta escletxa fos l'entrada a un passadís natural d'accés a una cavitat de dimensions més grans, la qual era visible des d'una segona obertura situada a uns 4 m per sobre de l'escletxa. Segons una primera observació d'aquests materials arqueològics, es podria tractar d'un enterrament col·lectiu d'adscripció cronològica al calcolític-bronze antic, i en destaca especialment el bon estat de conservació del dipòsit sense aparents alteracions naturals o antròpiques.

Aquest fet va resultar especialment rellevant en la primera valoració del jaciment, atès que, malgrat l'abundància de coves i abrics d'ús sepulcral coneguts al Prepirineu lleidatà des de la primera meitat del segle XX (Serra, 1924; Maluquer, 1945), pocs d'ells han estat excavats seguint un protocol metodològic rigorós i, inclús, el coneixement que es té de molts d'ells es limita a conjunts de materials descontextualitzats.

Arran d'aquesta troballa i donat l'interès de la seva excavació, es va dur a terme, de l'1 al 15 de juliol de 2005, una primera intervenció arqueològica al jaciment, que va ser denominat com a Forat de Conqueta, per tal d'avaluar tant la potencialitat com les característiques del conjunt arqueològic, així com per definir-ne de manera més ajustada l'enquadrament cronocultural.

Aquesta primera intervenció al Forat de Conqueta (Pizarro *et al.*, 2005) es va limitar a l'excavació de la part distal del passadís d'accés a la cavitat i va treure a la llum restes humanes pertanyents a un mínim de set individus, concretament tres adults i quatre subadults. Pel que fa a les troballes artefactuals d'aquesta primera intervenció, el material arqueològic recuperat estava format per indústria òssia,

indústria lítica (majoritàriament ascles fracturades i fragments de sílex) i restes ceràmiques (entre les quals destacaven un fragment de vora amb decoració campaniforme regional i diversos fragments d'un vas decorat amb ungulacions), la qual cosa va reforçar la hipòtesi inicial de la caracterització del jaciment com un enterrament col·lectiu amb una probable adscripció cronocultural al període calcolític-bronze antic.

Als mesos d'abril a juny del 2006 es va realitzar una segona campanya d'excavacions, que va finalitzar l'excavació del corredor que donava accés a una cavitat o sala, que també va ser objecte d'excavació en els seus nivells postplistocens. Com detallarem més endavant, aquesta sala va passar finalment a caracteritzar-se com a part d'un sistema càrstic en el qual només els darrers nivells de rebliment es corresponien amb l'ús funerari detectat en la primera campanya d'excavació i que, juntament amb un conjunt de materials adscrits al neolític, es relacionen amb les dues obertures d'accés exterior detectades.

De fet, per sota d'aquests dipòsits es va documentar també a la campanya del juny del 2006 un nivell, la formació del qual es podria ubicar de manera genèrica i a partir de les característiques de les restes faunístiques registrades en un moment avançant del pleistocè. Al llarg dels darrers mesos del 2006 i principis del 2007, aquest conjunt va ser objecte d'una recerca específica, tant a l'interior de la cavitat com a les àrees circumdants, per tal de caracteritzar la totalitat del sistema càrstic de Forat de Conqueta (Mora *et al.*, 2008).

En els volums 16 i 17 de *Treballs d'Arqueologia* presentem els resultats d'aquestes campanyes d'excavació del 2005 al 2007, en les quals es va confirmar la hipòtesi del dilatat ús funerari com a enterrament col·lectiu d'aquesta cavitat amb la recuperació de les restes antropològiques de més de 40 individus i de material artefactual relacionable tant amb ofrenes funeràries (recipients ceràmics, elements d'ornaments, restes faunístiques en connexió anatòmica, etc.) com amb indicadors de les activitats rituals realitzades en què l'encesa de foc i la cremació dels morts semblen haver tingut un paper central. A més, es presenta la documentació sobre l'ús anterior de la cavitat com a espai d'emmagatzematge i que s'ha pogut ubicar cronoculturalment en un moment avançat del neolític antic.

Aquest volum 17 presenta els resultats dels estudis paleobiològics realitzats al jaciment de Forat de Conqueta, mentre que el volum 16 inclou els estudis generals del jaciment, tant geològics com els relatius a la seva seqüència arqueològica i al marc cronomètric en què s'emmarca, així com l'anàlisi dels seus conjunts artefactuals.

Referències bibliogràfiques

MALUQUER DE MOTES, J. (1945). *La provincia de Lérida durante el eneolítico, bronce y primera edad del hierro*. Lleida: Instituto de estudios ilerdenses.

MORA, R.; MARTÍNEZ, J.; VEGA, S.; LOU, M. (2008). «Sondejos geoarqueològics al Barranc de la Conqueta (Les Avellanes-Santa Linya, la Noguera)». CEPAP/UAB, Bellaterra.
PIZARRO, J.; GARCÍA GUIXÉ, E.; LOU, M.; VEGA, S. (2005). «Memòria d'excavació del Forat de Conqueta (Santa Linya-Les Avellanes, La Noguera)», 1-15 juliol, 2005. CEPAP-UAB, Bellaterra.
SERRA I VILARÓ, J. (1924). *El vas campaniforme a Catalunya i les coves sepulcrals eneolítiques*. Solsona: Museum archaeologicum dioecesanum.